

ANIMIRAJMO – NAJ PODOBE OŽIVIJO

Let's Animate – Bringing Images to Life

UVOD

V okviru projekta LAS (So)delujem, rastem, prispevam, ki ga je vodil Zavod PETIDA, je v sodelovanju z Vrtcem pri OŠ Mežica zrastel projekt *Animirajmo – naj podobe oživijo*, v katerem je v daljšem procesu nastal, animirani film, ki so ga skupaj z umetniki ustvarili otroci.¹

Film je poseben, saj je nastajal v času, ko so bili vrtci zaprti, in v času, ko so bili odprti, a prežeti z duhom aktualnega časa epidemije. Tako so v tem posebnem času, prek pošiljanja pravih pisem med otroki in umetnico, nastajale risane podobe. Iz poslanih podob, ki so jih ustvarili otroci, je ob dopisovanjih in srečevanjih na daljavo nastajala zgodba o treh možeh, ki gredo na počitnice. In ko so podobe iz zgodbe v animaciji zaživele, so dobile še zvok, ki so ga otroci pod mentorstvom glasbenika prav tako ustvarjali skupaj in na daljavo, s srečevanji po Zoomu.

Zgodba Počitnice za tri može govori o razbojnikih, o praznem vrtcu, o doživljanju otrok v času karantene in o tem, kako se ideje lahko združijo in nastane lepo in zanimivo delo, ne glede na ovire časa.

Ko smo skupaj snovali idejo projekta, sta nas vodili dve izhodiščni spoznanji.

Prvo, da razumemo umetnost kot proces empatije, ki povezuje sebstvo s stvarmi in stvari med sabo; kot odnos skrbi in pozornost do stvari, ki jih ustvarjamo; kot željo po pomenih; kot radovednost in čudenje (Vecchi, 2010, v Štirn Janota, 2015). In da je umetniška dejavnost tista, ki v predšolskem obdobju predstavlja orodje, s katerim lahko otrok izraža svoja čustva, stališča, prepričanja, in da prek umetniških praks otroci raziskujejo svoje ideje, spoznavajo sebe, drugega in druge (Štirn Janota, Jug, 2010).

In drugo, da uresničujemo participativni model vzgoje (Kroflič in Turnšek, 2018), kjer je otrok povabljen kot sogovornik in soraziskovalec lastnega življenja, je slišan in sliši druge (Clark in Moss, 2001). Za strokovnega delavca, ki podpira aktivno vlogo otrok v procesu učenja in zagotavlja pravo participacijo otrok v procesu načrtovanja, izvedbe, evalvacije in refleksije, je pomembno, da začne s pogledom na otroka kot zmožnega posameznika, da mu omogoča različne izkušnje in spoznavanja s svetom, da pozitivno pripozna otrokove že doživete izkušnje, ki so del njegove identitete, ki jih niti sam ne sluti, ne pozna (Rutar, 2012: 95).

V dialogu smo se učili vsi skupaj – strokovni delavki, umetnika, naša vodja vrtca in pedagoginji zavoda PETIDA – o možnostih spoznavanja in nagovarjanja otroka, o iskanju različnih metodskih rešitev, ki bi spodbudile sodelovanje med otroki, med otroki in umetnikoma ter med otroki, umetnikoma in strokovnima delavkama. Slednje je bilo še posebej aktualno v času, ko so se vrtci zaprti in je bila digitalna tehnologija naše osnovno orodje, prek katerega smo nagovarjali otroke, jim omogočili prostor srečevanja. Kritično smo se spraševali o tem, kako tehnologijo kombinirati s tradicionalnimi izraznimi jeziki, kako ustvarjati okolje, v katerem bo lahko vzniknila celostna izkušnja (Štirn Janota, Kroflič, Štirn, 2021). Tako smo kombinirali tradicionalna pisma s posnetimi nagovori, srečevanja v virtualnem okolju s srečevanjem v živo, ko so mimobežno v nabiralnik oddajali pisma, izražanje podob in ustvarjanje zgodb skozi klasične likovne izraze in animiranje ter dajanje glasu le-tim z uporabo digitalne tehnologije.

Z namenom da pokažemo, da nam je zastavljeno dobro uspelo, v nadaljevanju podrobneje predstavljamo proces, ki je v vrtcu potekal od oktobra 2020 do maja 2021.

OPIS PROJEKTA

Izhodišče načrtovanja projekta *Animirajmo – naj podobe oživijo* je potekalo dopisovanje med otroki in umetnico prek pisem po navadni pošti. Osnovna zamisel o dejavnosti je bila napraviti film tako, da otroci rišejo in ilustratoriki pošljejo risbe, ona jih digitalizira, animira, nato pa jim njihove oživljene, animirane risbe postopoma pošilja nazaj. Ko si otroci animirane dele ogledajo, ji sporočijo, kaj naj se v risanem filmu še zgodi, in ji to tudi narišejo. Takšen način dopisovanja nam je omogočal, da smo si izmenjali informacije, misli, čeprav nismo bili v fizičnem stiku.

Med izvajanjem dejavnosti v vrtcu nam je tehnologija služila kot podpora pri zbiranju dokumentacije. Vseskozi smo stremeli k načrtovanju na način, ki bi omogočal nadaljevanje izvajanja projekta tudi med morebitnem zaprtju vrtca zaradi epidemije, v kateri smo se znašli. Ena izmed temeljnih idej projekta je bila uporabiti tehnologijo kot podporo pri komunikaciji, v kombinaciji s tradicionalnim dopisovanjem. In na drugi strani uporabiti tehnologijo za razvijanje kreativnosti pri otrocih.

Projekt smo izvajali po didaktičnem pristopu petstopenjskega modela načrtovanja. Gre za modificirano obliko izkušnjskega učenja, ki otroke podpira v tem, da jih vključuje v proces načrtovanja, raziskovanja in spremljanja ter evalviranja. Druga značilnost tega pristopa je, da sledimo korakom na način, da otroke najprej navdušimo za temo, spodbujamo njihovo občutljivost za temo, ki jo bomo raziskovali, nato skupaj z njimi raziskujemo, odpiramo aktu-

¹ Ustvarjalci projekta: Vrtec pri OŠ Mežica (otroci, stari 5 do 6 let, strokovni delavki Kaja Hancman, Mateja Smrtnik in pomočnica ravnateljice Romana Šepul) Zavod PETIDA (ilustratorica in filmska animatorka Anka Kočever, glasbenik Andrej Fon, pedagoginji dr. Petra Štirn Janota in Darja Štirn)

► SLIKA 1: Pismo in risbe za Anko

alna vprašanja in v sodelovanju z drugimi dopolnjujemo svoje odgovore ter nato ustvarimo nekaj novega. Nekaj, kar temelji na otrokovem predznanju, izkušnjah, se ustvarja kreativno in v dialogu. Ob koncu si vzamemo čas za evalvacijo in za to, da otroci svoje stvaritve in znanje predstavijo širši javnosti, kot družbeni angažma (Štirn, Štirn Janota, glej www.petida.si). Vsi sodelujoči smo korake zaradi časa epidemije, v kateri smo se znašli, prilagodili. Osredotočeni smo bili na odzive otrok, opazovali smo njihovo predznanje in vseskozi upoštevali možnosti za aktivno vključevanje vseh posameznikov.

IZVEDBA PO KORAKIH

1. Pričakovanje in radovednost

Otroke je ilustratorica Anka s prvim pismom, poslanim prek navadne pošte, spodbudila in motivirala. Poslala jim je tudi animiran film Mumini na Azurni obali. Otroci so tako vstopili v svet animiranih filmov na drugačen način, kot so ga bili vajeni. Pri ogledu filmov smo se prek vodenega pogovora ob koncu osredotočali predvsem na zgodbo (Kroflič, 2012). Otroci so imeli možnost razvijanja občutljivosti za umetniški izraz, opisovali so zgodbo in like, se poglobljali v vsebino, se vživeli v umetnino in zgodbo ter na koncu to doživetje izrazili prek risbe. Lete so sami odnesli na pošto in jih poslali Anki. In med umetnico in otroki je stekel dialog. Otroci so bili ves čas v pričakovanju, kako se bo Anka odzvala in kaj vse jim bo še pripravila. Njej pa je uspelo na daljavo, brez osebnega stika, spodbujati njihovo kreativnost. Od spoznavanja z vsebino smo naredili korak naprej.

2. Raziskovanje in preizkušanje

Preproste optične igrače so tiste, ki so pomembno vplivale na razvoj animiranega filma in so tako rekoč njegove predhodnice (Goetz idr., 2016). Otroci so jih prejeli prek pisem in so jih imeli možnost spoznavati, raziskovati, preizkušati in si jih sami izdelati. Vzporedno so razvijali spoznavanje, kako se lahko nekaj narisane spremeni v gibanje. Pomen konkretne izkušnje je bil v tem delu tisti, ki jim je pomagal razumeti abstraktne pojme animacije.

► SLIKA 2: Izdelava slikogiba, ki risbe spremeni v gibanje

3. Ustvarjanje zgodbe v sliki

Da bi otroci postopoma dobili občutek, da lahko z risbo ustvarijo zgodbo, jih je Anka nagovorila, naj ji narišejo svoj dan v vrtcu. Tako je vsak narisal svoj delček izbranega dela dneva, ki je na koncu sestavljal celoto. Izražanje zgodbe skozi risbo pa je bil temeljni element, na katerem je nastal naš animiran film.

► SLIKA 3: Dan v vrtcu v risbah otrok

4. Ustvarjanje zgodbe vsak zase in skupaj

Sledilo je obdobje, ko so se jesenske počitnice podaljšale vse tja v zimske mesece. Vsi, vpeti v projekt, smo začeli razmišljati in iskati poti, kako nadaljevati. Ker so bili otroci zelo motivirani in so temo šele dobro začeli raziskovati, nismo želeli odnehati na tej točki. Smo pa ob razmišljanju iskali predvsem možnosti, kako vključiti otroke na način, ki na eni strani ne bo obremenjeval staršev, na drugi pa bodo starši vseeno lahko spremljali dogajanje in bodo vključeni kot opazovalci ter jim bodo nudili podporo. Na tej točki smo vključili tehnologijo za vzdrževanje stikov.

Anka je še vedno vstopala v stik s pismi prek pošte, ki pa sva jih s pomočnico prebrali, ustvarili posnetek, v katerem sva pismo Anke otrokom prebrali, jih nagovorili za aktivnost, ki so jo lahko naredili doma vsak zase, da na primer Anki narišejo, kaj počnejo doma, kaj pogrešajo, in svoje risbe oddajo v poštni nabiralnik. Včasih sva dodali tudi prikaz izdelkov otrok, ki sva jih od njih v že prejeli. Posnet in zmontiran filmček otrok sva prek elektronske pošte poslali staršem. Kreativna raba tehnologije nama je bila v pomoč, da sva stopili v stik s skupino.

Spet se je porajalo vprašanje, kako naj se odzovejo. Vedeli smo, da z risbo, saj so bile risbe tiste, ki jih je Anka potrebovala za animacijo. In ker smo sledili načelu enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki (Kurikulum za vrtce 1999: 12), smo se odločili, da jim pripravimo poštni nabiralnik v fizični obliki. Zavedali smo se, da vsi otroci gotovo nimajo možnosti uporabe optičnega čitalnika in pošiljanja risb na ta način. Otroci so risbe prinesli v nabiralnik. Risbe smo nato pretvorili v digitalno obliko in jih poslali umetnici. Anka pa se je na vsako izmed njih odzvala in tako je med otroki in njo zopet stekel dialog.

Vzporedno smo vzpostavili tudi predstavitev procesa na spletni strani Zavoda PETIDA (<https://petida.si/petida-z-otroki-iz-vrtca-mezica-ustvarja-glasbo-za-film/>), kjer so starši z otroki lahko sledili dogajanju. S podaljševanjem zaprtja vrtca je posledično padala motivacija. Zopet smo iskali ideje, kako privabiti otroke, da bodo aktivni. Srečanja prek aplikacije Zoom so nam omogočila, da smo zopet navezali stik, otroci so virtualno srečali svoje prijatelje, se pogovarjali ... Smo pa to okolje izkoristili še za priložnost, da so otroci spoznali Anko, njeno delo v ateljeju in si skupaj ogledali še eno njeno risanko. V času zaprtja pa je umetnica že začela z animacijo risb otrok kot filmsko čarovnijo, v kateri nekaj, kar je negibno, oživi.

5. Zvočenje in uglasčevanje

Ob ponovnem odprtju vrtca je bil naš animirani film skoraj že gotov. Manjkal mu je le še zvok. V tem koraku ni bil edini cilj umetnosti ustvariti film z zvokom, temveč tudi uporabiti tehnologijo kot pripomoček, s katerim lahko otrok ustvarja in se izraža.

Najprej smo zvok raziskovali. Prisluhnil smo okolju, prijateljem in se igrali z malimi inštrumenti v glasbenem kotičku. Potem smo si ogledali kratke animirane filme. Prvič smo si jih ogledali brez zvoka in šele nato z zvokom. Otroci so ob primerjavi razvijali vedenje, kako lahko zvok obogati film oziroma spremeni njegov pomen. Opazovali pa smo tudi dialoge med glavnimi liki filmov, ki so potekali verbalno ali neverbalno.

Sodelovanje z glasbenikom Andrejem je zaradi razmer prav tako potekalo v spletnem okolju. Ker pa vsi otroci še vedno niso obiskovali vrtca, smo se zopet vrnili k načelu enakih možnosti in izvedli srečanje prek aplikacije Zoom na način, ki je vključeval otroke v vrtcu in tiste, ki so ostali doma in so želeli sodelovati. Med samim sodelovanjem nam je tehnologija povzročala nekaj težav, ki pa so le potrdile, kako je avtentična izkušnja »v živo« drugačna od izkušnje srečevanja na daljavo.

Naš film smo si ogledali po kadrih, da so otroci imeli možnost opazovati in se osredotočiti na posamezne trenutke. Podali so predloge, kakšne zvoke iz okolja bi posneli za določen kader. Pri tem so bili ustvarjalni in aktivni. Snemanje zvoka v naravi (voda, hrup, brnenje avta ...) smo na Andrejevo pobudo nadgradili še z ustvarjanjem glasbe ob igranju na male inštrumente za posamezne kadre. Zaigrano glasbo smo posneli, jo poslušali in igranje na željo otrok ponovili. Otroci so tako z rabo dokumentacije (glasbeni posnetek) imeli možnost premišljevanja o slišanem in spreminjanja aktivnosti – ponovno snemanje.

► SLIKA 4: Koncert v vrtcu

6. Zaključevanje in ponos

V zadnjem pismu je Anka otroke spodbudila, da so izvedli še zadnje korake izdelave filma. Naslovili so animiran film in se odzvali s pisanjem črk. Tako je film dobil svojo končno podobo, ki je bila pripravljena, da jo predstavimo širši javnosti. Ves čas procesa smo se udeleženci, ki smo otrokom nudili podporo in smo jih vodili, spraševali, kako delati, da bodo vsi otroci imeli možnost vključevanja in aktivnega sodelovanja. In v tem zadnjem delu je bila participacija otrok še posebej vidna. Na premieri so namreč sami predstavljali proces nastajanja filma. Ob tem jim je bila v pomoč dokumentacija, ki smo jo shranjevali med letom. S pomočnico sva jim predstavili fotografije, ki so jih miselno vrnile v čas, ko smo začeli z našim projektom. Otroci so izbrali fotografije s pomočjo matematičnih dejavnosti in ob podpori IKT. Na interaktivni tabli so si ogledali nabor fotografij, ki so bile označene s številom pik. Izmed vseh so izbrali njim najljubšo. Svojo odločitev pa so izrazili s pomočjo zamaška, ki so ga postavili na pripravljen stolpčni diagram v stolpec, ki je ustrezal številu pik na fotografiji. Svoje kritično vrednotenje so prikazali s prirejanjem, rezultat izbire pa je bil stolpčni prikaz. Dejavnost so ponavljali tolikokrat, da so usvojili orientacijo v stolpčnem diagramu in so ga znali brez težav prebrati.

► SLIKA 5: Stolpčni prikaz izbora fotografij

S to dejavnostjo je nastal izbor fotografij, ki je kronološko prikazal celoten proces izvajanja projekta. Zastavljena dejavnost izbiranja fotografij je vzporedno otrokom omogočala, da so imeli možnost evalviranja procesa in so bili hkrati v vlogi kritičnega opazovalca. Vidna je bila tudi evalvacija strokovnih delavk, saj so bile dejavnosti načrtno snemane. Ob uporabi posnetkov sva opazovali najino delo z drugega kota, imeli sva možnost delo izboljšati, spremeniti potek dejavnosti in kritično vrednotiti najino vlogo.

Premierna predstavitev animiranega filma z naslovom Počitnice za tri može je bila 9. 6. 2021 v Narodnem domu Mežica. Ta je po dolgem koronskem spancu s tem dogodkom spet zaživel. Dogodek smo zaradi takratnih epidemioloških razmer predstavili le ožjemu krogu ljudi, ki so bili pomembni za otroke. Na odru so imeli glavo vlogi otroci. Sami so z najino podporo in ob fotografijah predstavili proces nastajanja animiranega filma. Tisti dan so se prvič neposredno srečali z Andrejem. Z njim so izvedli tudi kratek improviziran koncert. In sledil je prikaz filma na velikem platnu. Anka pa jih je v poletne dni pospremila s pismom.

► SLIKA 6: Premiera filma v Narodnem domu

SKLEP

V celotnem procesu smo uporabljali različne načine dokumentiranja (otrokovega) procesa ustvarjalnega raziskovanja, kar po mnenju C. Rinaldi (2005) ustvarja sledi in omogoča učenje v interakciji ter vzpostavljanje komunikacije med otroki, vzgojitelji, starši in raziskovalci ter priložnosti

za razvoj novih skupnih jezikov med odraslimi in otroki (Clark, 2005).

Ob fotografijah in etnografskih zapisih sta strokovni delavki v skupini spraševali, kaj otroke navdušuje, kako razmišljajo, kje se ustavljajo, kako naprej. Izdelki otrok so ju presenečali – njihove risbe so postajale vedno bolj natančne, izpovedne, prav tako so postajali pozorni na to, kako bi izrazili svojo idejo, radovedni, kako je ilustratorka Anka njihove ideje dopolnjevala s svojimi. Zgodba Počitnice za tri može je tako plod sodelovanja in dialoga, ki je potekal neposredno v procesu, posredno prek pisem z Anko in srečevanja v virtualnem okolju ter ob skupnem pregledovanju dokumentacije, ki je od vseh nas zahtevala, kot piše Moss idr. (2012), stalno samorefleksijo in spreminjajoče se delovanje in odzivanje (*re-working*). Tako se je proces razvijal, nadgrajeval in uresničeval v uvodu našeta izhodišča o pomenu umetnosti za razumevanje in izražanje in o participaciji otrok.

Pot ustvarjanja animiranega filma je otrokom dala možnost izkusiti umetnost na poseben, edinstven način. Otroci so napredovali v izražanju prek umetnosti, bodisi z risbo, glasbo ali pripovedovanjem. Ves čas izvajanja procesa so bili aktivno vključeni. Vsak korak, ki smo ga udeleženci načrtovali, je temeljil na poznavanju in opazovanju otrok ter je upošteval okoliščine, v katerih smo se v danem koraku znašli. Ravno ta poseben čas pa je bil tisti, zaradi katerega smo začeli razmišljati drugače in iskati inovativne poti za sodelovanje in vzpostavljanje dialoga na vseh ravneh. Ta nova izkušnja je zagotovo izhodišče za nadaljnje sodelovanje med umetniki in našim vrtcem. Prizadevamo si, da bi se otrokom tovrstne izkušnje ponudile pogostejše, saj bi s tem pripomogle k razvoju kulturnih vsebin v našem kraju. Hkrati pa bi odprle možnost poglobitve znanja sodelujočim vzgojiteljicam.

VIRI IN LITERATURA

Clark, A., Moss, P. (2001). *Listening to young children: The Mosaic approach*, London: National Children's Bureau for the Joseph Rowntree Foundation.

Clark, A. (2005). 'Ways of seeing: using the Mosaic approach to listen to young children's perspectives'. V: Clark, A., Kjörholt and Moss, P. (ur.), *Beyond Listening. Children's perspectives on early childhood services*. Bristol: Policy Press, Str. 29-49.

Goetz, A. idr. (2016). *Animirajmo! Priročnik za animirani film v vrtcih in šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kroflič, R., Turnšek, N. (2018). The Challenges for Future Research and Pedagogical Practice on Values and Values Education in Early Childhood Settings V: Johansson, E., Emilson, E. in Piroila A. M. (ur.), *Values Education in Early Childhood Settings; concepts, approaches and practices*. Springer.

Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za razvoj šolstva.

Moss, P. idr. (2012). *Early Childhood and Compulsory Education*. New York: Routledge.

Rinaldi, C. (2005). 'Documentation and assessment: What is the relationship?' V: Clark, A. idr. (ur.), *Beyond listening: Children's perspectives on early childhood services*, Bristol: Policy Press. Str. 17-28.

Rutar, S. (2012). Kako razumeti in uresničevati participacijo otrok v vrtcu? *Sodobna pedagogika*, let. 63, št. 3, str. 86-97.

Štirn Janota, P., Jug, A. (2010). Predšolska vzgoja v »dialogu« z umetnostjo. V: Kroflič, R. idr., *Kulturno žlahtenje najmlajših. Razvoj identitete otrok v prostoru in času preko raznovrstnih umetniških dejavnosti*, str. 40-53. Ljubljana: Vrtec Vodmat.

Štirn Janota, P. (2015). Induktivni pristop na poti od prosocialnega k etičnemu ravnanju: študija primera. *Sodobna pedagogika*, 66, št. 1, str. 64-88.